

Semih İdiz

Türk modelinde ordunun yeri

Libya'daki kanlı olaylar Ortadođu'daki belirsizliği iyice artırırken, "Türk Modeli" tartışmaları bu kez "ordunun demokrasideki yeri" başlığı altında ele alınmaya başlandı.

Bu tartışmayı körükleyen başlıca unsur kuşkusuz Mısır'da yönetimin şu anda silahlı kuvvetlerin elinde olmasıdır.

Mısır ordusu ülkenin demokrasiye geçişini sağlama vaadinde bulunduysa da, Mısırlılar arasında bu konuda yine de bazı kaygıların olduğu görülüyor. Ancak, Hüsnü Mübarek'e karşı gerçekleşen ayaklanma sırasında genelde olumlu bir rol oynayan ordunun halkın gözündeki itibarını hâlâ koruduğu da bir gerçek.

Hal böyleyken özellikle Mısırlılar için "Türk örneği ışığında ordunun demokrasideki yeri" konusu önemli bir yer tutmaya başladı. Ortadođu medyasında yazılıp söylenenlere bakıldığında, bu konudaki görüşlerin "muhtelif olduğu" görülüyor. Önce konuya olumsuz yaklaşanların gözünden bakarsak, Lübnan'ın Daily Star gazetesinde yazan Ali Ezzatyar adlı yorumcu, Türkiye'nin bu açıdan bir "model" olarak algılanmaması gerektiğini vurguluyor.

Arap kökenli bir Amerikalı olan Ezzatyar'a göre, Türk ordusu geçmişte demokrasinin akışını engellemekten başka bir şey yapmadı. Son olarak 1997'deki "post-modern darbeyi" tertipleyerek sadece AKP'nin iktidara gelmesiyle demokraside olması gereken konuma zorlandı. Ezzatyar dün yayımlanan yazısında bu konuda şunları belirtiyordu:

"Büyük ölçüde denetim altına alınmış olsa da, ordunun Türkiye'nin demokratik sürecine müdahale edeceğine dair korkuların sadece bir yıl öncesinde kadar canlı olduğunu unutmak kolay. Türkiye'ye uluslararası hukuk çevrelerinde uzun zamandır kısmi-demokrasi olarak bakılmasının nedeni de budur."

Kahire Üniversitesi'nden Prof. Mustafa Kamel al-Sayyed de bu açıdan "Türk modeline" olumsuz bakanlardan. Görüşleri Al Masri al Youm gazetesinin dünkü sayısında yer alan Al-Sayyed, orduya "demokrasiyi koruma" görevinin verilmesini "tehlikeli" buluyor. "Ordu bu görevini istemediği hükümetleri devirmek için de kullanabilir" diyen Al-Sayyed'e göre, Mısır ordusunun TSK'yı örnek alması da zaten söz konusu değilmiş.

Öte yandan, TSK'nın rolüne olumlu bakanlar da var. Bunlardan biri Carnegie Endowment adlı düşünce kuruluşunun araştırmacılarından Amr Hamzavi. Al Masri al Youm'a konuşan Hamzavi, "Mısır ordusunun Mısır siyasetinden tümüyle çekileceğine inanıyorsak yanlıyoruz" diyerek şunları söylemiş:

"Türkiye'deki asker-sivil ilişkisini Mısır'da da gerçekleştirmek mümkündür. Türkiye'nin parlamenter sisteminde cumhurbaşkanlık ve başbakanlık seçilmiş sivillerin elindedir. Ordu ise kendi anayasası gereğince Türkiye'de demokrasi, laiklik, insan hakları ve Türk milliyetçiliğine sadakati korumakla yükümlüdür."

Hamzavi'nin bizde tartışmalı bulunacak olan görüşleri bundan ibaret de değil. Söylediklerine bakılırsa, AKP'nin 2001'de "ılımlı İslamcı" bir parti olarak ortaya çıkarak uluslararası düzeyde takdir toplamasının asıl nedeni de, ordunun bu kontrol görevini yerine getirmiş olmasıymış. Hamzavi'nin söylediklerinden, Erbakan hükümetinin post-modern bir darbe ile düşürülmüş olmasına olumlu gözle bakıldığını

anlaşılıyor.

Kahire'deki Al Ahram Siyasi ve Stratejik Araştırmalar Merkezi'nden Amr al-Şobaki'de Türkiye siyasetindeki ordu-sivil deneyiminin Mısır'a uyarlanabileceğine inananlardan.

Ancak, Al-Şobaki'ye göre, Türk modelinin Mısır'da başarılı olması için siyasi elitlerin, laiklik ve dindarlık gibi zıt eğilimlerden kaynaklanan ayrılıkların üstesinden gelme konusunda "uyanık" olmaları gerekiyor.

Sözleri dünkü Al Masri al Youm gazetesinde yer alan Al-Şobaki bu konuda, "Sivil siyasi elit Mısır'daki siyasi süreci yönetemezse, o zaman ordu Türk ordusunun 1997 öncesinde oynadığı rolü oynayacaktır" diye konuşmuş. Al-Şobaki'nin sözlerinden de, Mısır'da laikliği önemseyenlerin ordunun köktendinciliğe karşı Türkiye'deki gibi müdahale etmesini bekledikleri anlaşılıyor.

Görüldüđu gibi, "Türk modeli" tartışmaları, değişik şekillere bürünerek ve büyüyerek devam ediyor.